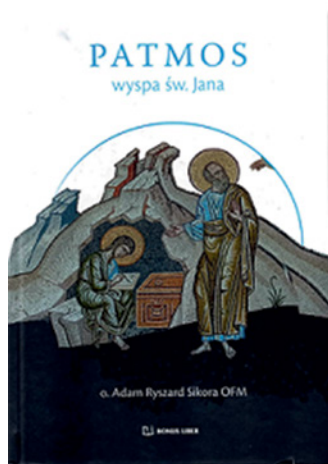

Patmos – Wyspa św. Jana Apostoła, czyli Wyspa Apokalipsy

Dariusz Długosz (Muzeum Luwru) 13.09.2022

fot. dzięki uprzejmości p. Dariusza Długosza oraz Autorstwa Chris Vlachos - Praca własna, CC BY 3.0, <https://commons.wikimedia.org/w/index.php?curid=5086453>

Wyspa Patmos na Morzu Egejskim od dawna fascynowała pielgrzymów i podróżników z uwagi na jej ścisły związek z osobą św. Jana Apostoła „ucznia, którego Jezus miłował” (J 13,23). Tak pisał o niej na początku XX wieku m.in. amerykański podróżnik William E. Geil: „Wyspa siedmiu wzgórz! Wyspa siedmiu listów! Wyspa siedmiu złotych świeczników! Wyspa siedmiu duchów! Wyspa siedmiu aniołów! Wyspa siedmiu królów! Wyspa Patmos!”. Tamże bowiem w końcu I wieku ostatniemu żyjącemu Apostołowi Jezusa z Nazaretu, św. Janowi, nazywanemu w tradycji orientalnej św. Janem Teologiem, ukazał się Chrystus i objawił mu to, co „ma się stać niebawem”. Sędziwy Apostoł otrzymał wtedy polecenie spisania tego, co osobiście widział i słyszał, czyli treść ostatniej i tajemniczej księgi Nowego Testamentu – Apokalipsy. Z tego powodu Wyspa Patmos nazywana jest „Świątą wyspą Morza Egejskiego”, „Jerozolimą Morza Egejskiego” lub po prostu „Wyspą św. Jana”!

Wszystkim zainteresowanym tematyką Wyspy Patmos, miejsca powstania Apokalipsy i misji ewangelizacyjnej ostatniego Apostoła Jezusa pragnę polecić nową monografię opublikowaną przez wydawnictwo *Bonus Liber* (Rzeszów 2022) w serii „Biblioteka Szkoły Dabar

t. 3” pod redakcją ks. Adama Kubisia. Książka pt. „Patmos. Wyspa św. Jana”, której autorem jest franciszkanin o. Adam Ryszard SIKORA, przenosi nas w miejsca na Patmos, związane z Apostołem Janem i znane z tradycji pisanych i ustnych. Jej autor jest biblistą i profesorem nauk teologicznych oraz wykładowcą na Wydziale Teologicznym Uniwersytetu im.

Czterech jeźdźców Apokalipsy, drzeworyt Albrechta Dürera, fot. Wikimedia (domena publiczna)

w Księdze Apokalipsy, której autor pisze o sobie jako o Janie, który przebywał „na wyspie zwanej Patmos z powodu Słowa Bożego i świadectwa Jezusa” (Ap 1,9). Najstarsza tradycja chrześcijańska poświadcza, że Apostoł Jan został zesłany karnie na Patmos przez ówczesne władze Cesarstwa Rzymskiego, chociaż starożytne źródła sprzed V wieku nie precyzują informacji o pobycie św. Jana na wyspie. Najstarszym źródłem pisanym, pochodzącym z V wieku, opisującym wydarzenia z czasów zesłania Apostoła na Patmos, jest grecki apokryf pt. „Wędrówki św. Jana Teologa”, którego autor podaje się za Prochora, jednego z siedmiu diakonów lub

Adama Mickiewicza w Poznaniu. O. Adam R. Sikora jest autorem przekładów ksiąg biblijnych z języków oryginalnych oraz opracowań pism św. Jana Apostoła. W tym zakresie opublikował już ponad dwadzieścia książek i liczne artykuły naukowe. Jego fascynacja Osobą i Wyspą św. Jana jest wyraźnie widoczna, ale towarzyszy jej krytyczne naukowe spojrzenie na różne tradycje ustne i pisane związane z pobytem Apostoła na Patmos. Jest to niewątpliwie pierwsze w Polsce i być może na świecie tak obszerne kompendium wiedzy o tej szczególnej dla początków chrześcijaństwa Wyspie na Morzu Egejskim, stąd jej lektura wydaje się nieodzowna dla zrozumienia ducha obu pism Janowych: Ewangelii św. Jana i Apokalipsy.

Warto przypomnieć, że w Biblii nazwa wyspy Patmos pojawia się jedynie w Nowym Testamencie właśnie

jednego z siedemdziesięciu dwóch uczniów Jezusa, wspomnianych w Ewangelii św. Łukasza (10,1). Dzieło zostało przetłumaczone i opublikowane po polsku przez ks. prof. Marka Starowiejskiego jako „Dzieje Jana pióra Prochora” (w serii „Apokryfy Nowego Testamentu”, Wydawnictwo WAM, Kraków 2017).

Właśnie w „Dziejach Jana pióra Prochora” odnajdujemy informacje o czasie pobytu Apostoła na Patmos, o ludności którą spotykał, sytuacji polityczno-religijnej na wyspie w końcu I wieku, czyli epoce wczesnego Cesarstwa Rzymskiego. Tamże poznajemy nazwy miejsc związanych z działalnością ewangelizacyjną Apostoła Jana i jego przeżyciami duchowymi. Jak zaznacza o. Sikora, nie wszystkie owe miejsca można dziś jednoznacznie zidentyfikować, ale pomocna okazuje się tu lokalna stara tradycja chrześcijańska i w pewnym stopniu także odkrycia archeologii oraz relacje różnych podróżników i pielgrzymów, m.in. polskiego jezuitę o. Marcina Czermińskiego pt. „Wyprawa na Patmos, Efez i Kretę w r. 1899 i 1903” (Kraków 1904). Oczywiście dla zbadania tradycji Janowych na Patmos niezwykle ważne są tu także prace autorów greckich, m.in. archimandryty Monastynu św. Jana Teologa, Gerasimosa Smirnakisa, ukazujące dzieje wyspy do lat 30. XX wieku i dzieło Panagiotisa Kritikosa z omówieniem wszystkich nazw własnych opisanych w księdze „Dzieje Jana pióra Prochora”. Pomocne są także współczesne przewodniki, z których warto wspomnieć pierwszą polską tego typu książkę ks. Adama Kubisia pt. „Patmos. Geografia, historia, apokryfy” („Biblioteka Szkoły Dabar 2”, Rzeszów 2021). Najcenniejsze są jednak osobiste wizyty i doświadczenia Autora na „świętej wyspie Patmos”, gdyż stanowią cenne świadectwo jednocześnie współczesnego naukowca i chrześcijanina!

Praca ks. Adama R. Sikory ukazuje nam dzieje i znaczenie Patmos, Wyspy św. Jana, w pięciu zasadniczych odsłonach, z których trzy pierwsze stanowią wprowadzenie do zasadniczej części czwartej poświęconej panoramicznej analizie wszystkich miejsc związanych z pobytem Apostoła znanych z tradycji pisanej i ustnej. W pierwszej części „Charakterystyka geograficzna wyspy Patmos” (s. 17–48) poznajemy wszelkie aspekty geografii, klimatu, flory i fauny oraz ludności wyspy położonej w Archipelagu Dodekanez na południowym-wschodzie Morza Egejskiego. Część druga „Przedjanowe dzieje wyspy” (s. 49–77) ukazuje najstarsze także mitologiczne dzieje wyspy aż do epoki Apostoła św. Jana (I wiek). W trzeciej części „Św. Jan i jego zesłanie na wyspę Patmos” (s. 79–125) odkrywamy obszerną syntezę postaci św. Jana, zarówno w Nowym Testamencie i innych pisanych źródłach biblijnych, oraz patrystycznych i apokryficznych o zesłaniu i pobycie Apostoła na Patmos. Najobszerniejsza, czwarta część pracy „Miejsca Janowe na Patmos” (s. 127–252), to wspa-
niała podróż po wszystkich miejscach na Patmos, które tradycja wiąże z misją ewangelizacji i spisania Apokalipsy, uzupełniona o refleksje dotyczące teologii tych świętych dla Kościoła

Św. Jan Ewangelista / Jan Apostoł, fot. Wikimedia (domena publiczna)

miejsc. Ostatnia piąta część „Pojanowe dzieje Patmos” (s. 253–301) to synteza dziejów wyspy od czasów św. Jana w I wieku do współczesności.

Książka jest niezwykle bogato ilustrowana licznymi mapami, szkicami i piękną kolekcją współczesnych kolorowych oraz archiwalnych fotografii, przedstawiających wczoraj i dziś Wyspy św. Jana. Dzięki osobistemu i duchowemu świadectwu ks. prof. Sikory, chrześcijanina i uczonego biblisty, lektura tej monografii sprawiła, że uświadamiamy sobie, iż nie ma ważniejszej dla chrześcijan wyspy niż Patmos. To jest bowiem unikalne miejsce w obszarze wschodniego Śródziemnomorza, gdzie miało miejsce ostatnie objawienie czasów biblijnych! Dzięki nadzwyczajnej

interwencji Boga i ogromnej wierze ostatniego z Apostołów Jezusa, św. Jana, Patmos stało się Ziemią Świętą, gdzie Chrystus objawił się z orędziem Bożym. Dzięki duchowemu doznaniu Autora tej pięknej i klarownie napisanej książki, udało mi się zrozumieć, że od końca I wieku w dzieje tej wyspy wpisuje się na zawsze osoba „ucznia, którego Jezus miłował”! Ten duchowy przewodnik po małej zagubionej na Morzu Egejskim wyspie prowadzi nas śladami ostatniego świadka Ewangelii ku ostatecznemu Objawieniu Pańskiemu, stąd podążamy za Autorem od „świętych miejsc do świętego Jana”, co jest niewątpliwym walorem tej wartościowej książki... W tych ciężkich i niepewnych dzisiejszych czasach chyba każdy czeka na swoje Objawienie i kto wie... może na swoją Patmos. Oby każdy z nas mógł powtórzyć kiedyś z dumą za Ostatnim Apostołem Jezusa: „Ja Jan... znalazłem się na wyspie Patmos z powodu Słowa Bożego i świadectwa Jezusa”... Ja po lekturze książki ks. Adama R. Sikory zatęskniłem za małą i tajemniczą wyspą na Morzu Egejskim... miejscem ostatniego Objawienia Bożego. Gorąco ją polecam.

Dariusz Długosz